

Роман СЛАВИЧ

У Святому Таїнстві Подружжя після Чину Вінчання (друга частина Таїнства Шлюбу) слідує обряд спільної чаші. Йому передуює Господня молитва («Отче наш»), а за нею – молитва на благословення спільної чаші. Ось її текст: «Боже, Ти все створив силою Твоєю і утвердив вселенну, і прикрасив вінець всього сотвореного Тобою; благослови духовним благословенням цю спільну чашу, яку дається тим, яких Ти об'єднав на спільне життя у подружжі». Потім священник благословляє чашу і дає подружній парі пити вино з неї тричі наперемін – спочатку чоловік, потім жінка.

Протягом століть значення багатьох обрядів забувається, ми звикаємо їх сприймати просто як данину традиції і думаємо, що лише з огляду на це вони залишаються у богослужбовій практиці Церкви. Насправді така думка є хибною. Обряд – це не просто якийсь давній, гарний та по-своєму цікавий звичай, він приховує в собі глибокий зміст. У цій статті ми спробуємо з'ясувати, що означає обряд спільної чаші.

Спільна чаша – заміна Причастя чи окремий обряд?

Одноставної відповіді на це питання немає. Більшість богословів схильні вважати, що в минулому шлюбна спільна чаша була саме євхаристійною чашою (причастям молодят), а зараз вона є немов заміною Святого Причастя. Така думка існує з огляду на те, що в часи раннього християнства Святе Таїнство Подружжя було тісно пов'язане з Таїнством Євхаристії. Сучасний богослов о. Іван Меєндорф твердить, що у IX ст. після укладення цивільного шлюбу християнська пара брала участь у Євхаристії (причащалась). Про цей зв'язок з Євхаристією він пише: «Разом з читанням Святого Письма (Євангелія та Апостола) порядок богослужіння (подружжя), що включає молитву “Отче наш” і участь у спільній чаші, чітко показує нам, що чин подружжя розумівся як Літургія, і в теперішній практиці Грецької Православної Церкви цей євхаристійний контекст Таїнства Подружжя передається через співання євхаристійного гимну “Чашу спасення прийму і ім'я Господне призову” (Пс. 115:13)». Думка, що спільна чаша – це заміна Святого Причастя, особливо розвинулася після XV ст. Святий Симеон Солунський писав: «У випадках, коли подружня пара не була гідною, коли подружжя не відповідало церковним нормам, воно не брало участі у Таїнстві, але тільки в обряді спільної чаші вина, благословенної священником». Проте тезу «спільна чаша – заміна Євхаристії» спростовано тим, що ще у VIII ст. Таїнство Подружжя відбувалося у прямому зв'язку зі Святою Євхаристією. Грецький Евхологійон (церковна книга, яка описує літургійну практику XI-XV ст.) містить правило, що після чаші з Пресвятою Євхаристією молода подружня пара пила зі «спільної чаші». Досить довгий час в обряді вінчання Візантійської Церкви були дві чаші, які йшли послідовно одна за одною: спочатку – євхаристійна, потім – спільна. Це наводить нас на висновок про те, що обряд спільної чаші був і є окремим обрядом і має своє неєвхаристійне значення. Святий Симеон Солунський, описуючи богослужбову практику XI-XV ст., говорить таке: «Священик бере Святу Чашу з Напередосвяченими Дарами і виголошує: “Передосвячене святее святим...” Він причащає подружню пару... Після того священник дає їм пити зі спільної чаші».

Що означає шлюбна спільна чаша?

Спільну чашу раніше часто називали чашею зв'язку. Вона означає спільність життя, позаяк під час Таїнства Подружжя твориться нова спільнота, об'єднана любов'ю, – сім'я.

Книга Буття говорить: «Так-то полишає чоловік свого батька й матір і пристає до своєї жінки, і стануть вони одним тілом» (Бт. 2:24). Звернімо увагу на останні слова «...і стануть вони одним тілом» – цю одність і символізує спільна чаша. Недаремно вона названа спільною, адже вона є символом життя одного і єдиного тіла, яке твориться з чоловіка і жінки. Пиття вина з чаші означає, що тепер чоловік і жінка стають причасниками (учасниками) життя одне одного, яке тепер стає спільним життям. А це, своєю чергою, означає, що якщо чоловік сумує, то й жінка переживає цей смуток як свій, а якщо радіє хтось, то й інший також радіє, нібито це його особиста радість. Це спільне пиття також виражає відкритість кожної з тих двох подругів одне на одного, а відкритість – це ознака любови. Вино, яке п'є подружня пара, символізує те, чим сповнене людське життя, а це і радість, і смуток, і різні труднощі. Питтям чоловік і жінка виражають свою готовність до створення спільноти, в якій усе спільне. Вино молодята мають випити до кінця, і цим вони засвідчують, що їхня спільнота будується на любові та буде існувати до кінця життя – аж до смерти.

Цей цікавий та глибокий за змістом обряд часто опускається в богослужбовій практиці нашої Церкви. Причиною цього, напевно, є нерозуміння його. Сподіваємось, що через краще осмислення обряду спільної чаші, він буде відігравати таку ж важливу роль, як і в ранній Церкві – сприяти усвідомленню подружжя як спільноти життя. Саме таке осмислення допоможе багатьом подружнім парам і тим, хто готується ступити на цей шлях, зрозуміти справжній сенс шлюбу – спільність любови до Бога та одне до одного.

Р. Славич. Обряд спільної чаші під час вінчання // Слово № 2 (39) (2009) с. 30-31